

més remarcable del Xaxu és el bigoti. Ara li ha agafat color de cendra i ha comportat deixar-lo créixer amb una doctrina liberal, a la bona de Déu, sense desemboscar. No hi ha hagut festa ni festeta que el Xaxu no hi hagi fet acte de presència i per tot arreu ha fet seguir el bigoti. Al mig del cap hi porta una enveja, més grossa que un duro barrat. Xiula molt bé. Tot conversant, menjant o anant a estirar les cames, xiula a mitja veu –un xiulet entre dent i dent, amb sordina–.

Un dia, tot parlant del nostre bon amic, En Pere Mercader, ja vàrem dir que L'Escala havia produït un altre personatge per ajudar-lo a escampar sardanes, amb influència marinera, des de la llinda dels cadafalcs majoners. Aquest personatge és el Xaxu. La vibració i la sotragada d'aquestes ones musicals, que han pastat inspiradament En Mercader i el Xaxu, han fet forrolla a l'Empordà. La gent ha donat a Josep Vicens un motiu mariner, substanciós, salobrat i blau: el Xaxu. Tothom hi troba gust en nomenar-lo per aquest motiu de bateig popular, perquè és un motiu eurítmic i que no embafa l'oïda.

El Xaxu ha corregut la Ceca, la Meca i la Vall d'Andorra. Roda el món i torna al born. Tocava amb l'orquestra de L'Escala; per fer-ho anar tot enrenou va organitzar un cor escalenc i heus ací que la gent ja canta i es distreu. Quan formava part de l'orquestra, el Xaxu sabia tocar tots els instruments. Era un músic enciclopèdic, i aciençat; allò que se'n diu un home enginyós. A la Platja avui tocava el contrabaix, l'endemà tocava la tenora, al ball compareixia amb el violí, a la processó amb una mà tocava la flauta i amb l'altra portava una atxa.

Al vespre –és un meu pensar– en un cafè clàssic i espès, d'aquests deliciosos cafès de L'Escala, podia molt ben engrescar els companys i cantar tots plegats les peces bilingües d'En Clavé o d'En Bartomeus amb un xivarri descomunal. No hi faltarien “Els Pescadors” i “La donzella de la costa” (...). A casa nostra, a l'Empordà, els cafès mariners varen ésser els cenacles i les càtedres del federalisme. Més tard hi ha arribat Marx, Engels, Proudhon... Conseqüència d'això n'han sortit comunistes, anarquistes i “enfans terribles”. El Xaxu, com a bon músic i empordanès, seria inversemblant i contradictori, si no creguéssiu que anava al cafè. Ens posarem més a to, si diem que ha esquinçat moltes calces de tan freqüentar les cadires de balca dels cafès empordanesos.

Un fill de l'Empordà que nó sàpiga pescar amb botiró i tocar el botet per amanyagar guatlles, no el podeu pas presentar enlloc. El Xaxu pescant amb botiró i tocant el botet s'ha descuidat moltes vegades de fer música, d'entrenar-se i cultivar el geni de la inspiració. Algun bocamoll dirà: perquè era un xic gandul. I bé. Si ell no hagués estat tan mandra, portaria barba d'or, seria rendista, s'afaitaria amb massatges i es faria fer la manicura. Però ningú podria comprendre i estimar un personatge tan enfarfegat. El Xaxu, amb aquestes andròmines i potingues, seria un Xaxu desconegut i descolorit. El Xaxu, com a bon empordanès, és un home franc, generós, obert, desinteressat. Es treuria el pa de la boca per donar-lo a un afamat (...).